

Recensie van 'Portaal. Praktische taaldidactiek voor het primair onderwijs', red. H. Paus

1 januari 2003

Auteurs: [J. van de Gein](#), [C. van de Guchte](#)

Volume: [34](#)

Nummer: [3](#)

Pagina's: 94-99

Documenten

- [moer_jrg34_022.pdf](#)

recensie en documenten nodig hebben om vakken op te bouwen om bekwame leraren te worden vakinhoudelijke en vakdidactische kennis is immers van belang om doelgericht te kunnen werken in een steeds veranderende onderwijssituatie van de gein wijspraktijk louter praktische kennis verschaft niet voldoende inzicht in het eigen didactisch handelen de auteurs geven aan dat ze het boek zien als een eerste kennismaking met het vak handboek taalonderwijs gebied vandaar de titel ze hopen dat portaal zal uitnodigen tot verder lezen over de onderwerpen die in het boek aan de orde komen of dat er van komt is de vraag want er wordt ook vermeld dat de studenten het boek zullen krijgen hary paus red sylvia bacchini 1 zikky de kunnen gebruiken als handboek taaldidactiek kers theo pullens mieke snuts portaal praktijkgedurende de hele opleiding de kans bestaat praktische taaldidactiek voor het primair onderwijs bestaat dus dat het bij deze eerste kennismaking blijft en sum coutinho 2002 isbn 90 6283 296 2 451 dat de studenten het van portaal moeten hebben blz 35 om verantwoord taalonderwijs te kunnen gaan geven biedt portaal de informatie die studenten nodig hebben om de vakken op te bouwen in 2002 verscheen bij uitgeverij coutinho het die ze nodig hebben om vakbekwame leraren te worden portaal praktische taaldidactiek voor het worden wij vinden van niet er worden in prinsair onderwijs deze dikke pil van ruim 450 portaal veel onderwerpen behandeld die op zich pagina's staat op naam van vijf auteurs sylvia allemaal nuttig zijn voor leraren in opleiding bacchini ricky dekkers theo pullens mieke positief is bijvoorbeeld de ruime aandacht voor smits en hary paus die tevens optrad als taalverwerving en voor meertalige kinderen redacteur portaal is een studieboek vol zakelijke ook belangrijke onderwerpen als doelstelling informatie doorregen met opinies van de lingen aanpak differentiatie evalueren en auteurs verspreid door het boek staan in totaal leermiddelen komen aan de orde maar de in 272 opdrachten het besluit met een bibliografie informatie in portaal is onevenwichtig en vaak niet en een trefwoordenregister het boek waaraan

terzake in het vervolg van deze bespreking blijkt het voorwoord enkele jaren gewerkt is lichten wij ons oordeel toe eerst bespreken we is geschreven vanuit het devies dat momenteel waardoor portaal tekortschiet als het gaat om vaardig is onder de pabo s teach as you preach kwesties die samenhangen met mondelinge docenten aldus het voorwoord hebben hun taalontwikkeling mondeling taalonderwijs en leidende rol terzijde gelegd en zijn begeleiders taalverschillen daarna maken we duidelijk dat geworden van de leerprocessen van hun stu ook de didactische uitwerking van het leren denten studenten zijn in hun nieuwe rol meer lezen en schrijven het een en ander te wensen zelf verantwoordelijk voor hun leerproces ijk overlaat maar allereerst beschrijven we portaal punten voor portaal zijn verder niet alleen de in wat algemenere termen ideeën over interactief taalonderwijs ontwikkeld bij het expertisecentrum nederlands in nijmegen maar ook de bekwaamheidseisen ontleend het boek bestaat uit vijf onderdelen te weten aan startbekwaamheden leraar primair onderwijs een mondelinge taalontwikkeling en mondeling publicatie van de vslpc slo en dan in het taalonderwijs geletterdheid meertaligheid en bijzonder de eisen die te maken hebben met taalbeleid oriëntatie op leermiddelen en vakinhoudelijke en vakdidactische kennis en taalonderwijs in het nieuws die vijf delen vaardigheden bij de beoordeling van portaal verschillen enorm in omvang zo nemen de vier hebben we dat als belangrijkste criterium de hoofdstukken van het 30 pagina s tellende hanteerd biedt het boek de informatie die stu tweede deel geletterdheid bijna een derde van 2003 3 moer 94 het complete boek in beslag renvijl de zeven teacher volgen en op de pagina s 431 en 432 hoofdstukken van het vijfde deel taalonderwijs een integraal uit het tijdschrift didaktief school in het nieuws samen niet meer dan negentien overgenomen bericht waarin te lezen valt dat pagina s beslaan evenveel als inleiding biblio anno 2000 hermans en adelmund vasthouden grafie en register samen deze opbouw maakt aan hun voornemen om de onderwijsinspectie het boek onoverzichtelijk en als naslagwerk las meer bevoegdheden toe te kennen wat de tig hanteerbaar een bezwaar dat nog verergerd schrijvers niet het opnemen van dergelijke wordt door nietszeggende titels van hoofd teksten beoogd hebben is niet duidelijk stukken paragrafen subparagrafen en subsub toelichting erbij ontbreekt storend is ook de paragrafen zo luistert het tweede hoofdstuk dat zonder overdrijving overweldigende hoeveel deel uitmaakt van mondelinge taalontwikkeling heid taalfouten in het boek met uitzondering en mondeling taalonderwijs naar de titel mon van de pagina s 233 tot en met 339 liggen ze delinge taalontwikkeling valt het achtste pagina na pagina voor het oprapen de tauto hoofdstuk getiteld geschreven taal in een con logieën de contaminaties ge leert nieuwe text van afspraken uiteen in een inleiding en de kennis van en over de wereld pag 179 de onparagraaf afspraken over schriftelijk taalge juiste voegwoorden en voorzetsels kinderen bruik en draagt het allerlaatste hoofdstuk de moet je de gelegenheid geven oen ervaringen intrigerende titel mag het een onsje meer zijn over taal op te doen pag 417 de interpunctie en dan zijn er ook nog titels zoals 15 6 pas op fouten en de congruentiefouten de ordening de glijbeer en 19 5 basisontwikkeling het die we hebben gemaakt vormen de lijn pag is kortom een ondoordacht ratjetoe van speelse 142 talloos zijn ook de omslachtige vage hier en schoolse kopjes en

tussenkopjes waaruit een en daar ronduit klungelige formuleringen die lezer weinig wijzer wordt de vele onjuiste het boek ontsieren op pagina 55 vooral voor paginaverwijzingen en het op pagina 349 en tweede taalleerders is het belangrijk dat ze de verder weggevallen hoofdstuknummer en de gelegenheid krijgen zich te verwoorden foutieve hoofdstuktitels bij de hoofdstukken 19 daarvoor is het vaak nodig om dit in een kleine en 21 in de lopende kopregel maken het geheel groep te doen of zelfs individueel op pagina er niet handzamer op ook wordt te veel 367 doe onderzoek in een taalmethode welke verondersteld dat de lezer weet wat bijvoorbeeld praktische aanwijzingen hiervoor gegeven oetsiekoetsie is want een lijst met volledige titels worden en wat betekent op pagina 25 hoe van in de tekst genoemde leermiddelen pro beïnvloedbaar is je omgeving op je spreken en gramina s en dergelijke ontbreekt en over lijsten luisteren of op pagina 364 alle kinderen gesproken de bibliografie is zowel incompleet komen op school niet soms enorme verschillen als overcompleet niet a l l e literatuurverwijzingen in taalontwikkeling uit de tekst staan op de lijst bijvoorbeeld dam huis 199 9 op pag 43 en sommige publicaties mondelinge ta a l ontwikkeling en monde van de lijst zijn niet terug te vinden in de tekst ling ta alonderwij s bij de vormgeving van portaal is adequaat wat betreft mondelinge taalvaardigheid moet de gebruikgemaakt van een steunkleur en het boek leraar in ieder geval de volgende kennis bezitten is gei ll ustreerd met foto s met afbeeldingen van aldus de eisen uit de startbekwaamheden leraar en uit leermiddelen met tabellen en grafieken primair onderwijs op pagina 17 van portaal en met teksten van derden niet all es is even de beginnende leraar heeft kennis van en functioneel voor de foto s is dat niet al te inzicht in de taalontwikkeling van kinderen in bezwaarlijk het oog wil immers ook wat het bijzonder van het kind van 0 tot 6 jaar maar voor bijvoorbeeld de teksten van derden voorts heeft hij kennis van en inzicht in de taal wel zo vinden we op pagina 87 een tekst van ontwikkeling van meertalige kinderen en van herman finkers en enkele pagina s verder een de situatie van meertalige kinderen in de basis foto en een uiteraard ondoordrongelijk citaat school en in de maatschappij hij onderkent het van johan cruij ff beduidend minder geestig belang van een voldoende woordenschat en zijn op pagina 210 een verslag van een discussie kent de wijzen waarop de woordenschat tussen cursisten die een opleiding tot remedial ontwikkeld kan worden we hebben gekeke n 2003 3 moer 95 hoe de onderwerpen die hier genoemd worden waarop woorden gesemantiseerd kunnen taalontwikkeling woordenschat en meerta worden je legt de woorden zo uit dat de bete ligheid in portaal aan de orde komen kenis meteen duidelijk is staat er simpelweg op pagina 83 in het vervolg van het hoofdstuk taalontwikkeling worden dan nog wel concreet materiaal en informatie over taalontwikkeling is te vinden in plaatjes genoemd als hulpmiddelen niets over twee delen van portaal aardig is in hoofdstuk 2 andere manieren van semantiseren zoals han de opzet waarin steeds van de verschillende delingen voordoen iets met andere woorden componenten de fonologische morfologische omschrijven iets tekenen of voorbeelden geven lexicale en semantische syntactische en de rol van illustraties bij het semantiseren van tekstuele besproken wordt hoe die zich woorden wordt ook in andere hoofdstukken erg ontwikkelen bij het verwerven van nederlands overschat op pagina 292 wordt gesteld dat het als eerste

dan wel als tweede taal jammer dat dit vooral afhangt van de kwaliteit van de illustraties hoofdstuk aan het eind zo tekortschiet waar of je roet een voorleestekst de betekenis van factoren genoemd worden die van invloed zijn nieuwe woorden kunt uitleggen illustraties op de kansen van een kind om snel goed kunnen echter heel goed van kwaliteit zijn ze nederlands te leren ergerlijk is de manier waar kunnen bijvoorbeeld de juiste sfeer oproepen of op bij deze factoren de thuissituatie wordt een situatie goed weergegeven zonder dat nu behandeld de thuissituatie van een kind is direct de betekenis van bepaalde woorden weer vervolgens ook van belang een stabiele gegeven is of een illustratie gebruikt kan wor leefomgeving is bevorderlijk voor het welbe den voor het uitleggen van de betekenis hangt vinden ook op school pag 42 in plaats van immers vooral af van de betekenis in kwestie deze wel erg algemene doodoener zou hier iets lang niet alle woordbetekenissen zijn concreet moeten staan over gezinsomstandigheden die en eenduidig afbeeldbaar woorden niet een echt iets niet nederlands leren te maken abstracte betekenis moeten op andere manieren hebben bijvoorbeeld de plaats van het kind in verduidelijkt worden op een beetje absurde het gezin het oudste kind blijft doorgaans meer manier wordt dit gedemonstreerd op pagina onder de hoede van de ouders en hoort meer de 313 waar een castellum is afgebeeld in de tekst eigen taal jongere kinderen in het gezin gaan op deze pagina wordt gezegd dat er woorden vaak met broertjes en zusjes de straat op en aan toegevoegd zijn die door de afbeelding horen daar nederlands of iets over de verduidelijkt worden zo zien we bijvoorbeeld orientatie van het gezin op de nederlandse twee figuurtjes lopen waarbij het woord samenleving komen er nederlandse kennissen kooplieden staat we zien die figuurtjes echter over de vloer wordt er naar nederlandse tv niets kopen of verkopen wat deze tekening ons programma s gekeken ging het kind naar een dus leert over de betekenis van het woord peuterspeelzaal kortom de mate van contact kooplieden is dat er mensen mee bedoeld me het nederlands zou als factor genoemd worden de rest van de betekenis zal ons nog moeten worden maar deze voor het tailleren zo verteld of voor ons uitgebeeld moeten worden invloedrijke factor komt hier in het geheel niet ook jammer is dat de paragraaf woorden leren ter sprake en zeker zou voor aankomende leren 5 4 niet veel meer omvat dan een leraren ook gewezen moeten worden op het opsomming van strategieen die kinderen onderwijs als zeer belangrijke factor voor het kunnen leren gebruiken een belangrijke stra leren van nederlands gelukkig wordt tweede tegie als het leren gebruiken van een woor taalverwerving ook behandeld in het deel denboek ontbreekt daarbij geheel en ook over meertaligheid en taalbeleid en daar komt de rol de andere strategieen wordt niet verteld hoe je van het onderwijs uitvoerig aan de orde die aan kinderen kunt leren woorden schat meertaligheid i n het eerste deel van portaal is er ook een in het deel meertaligheid en taalbeleid is veel hoofdstuk over woordenschatdidactiek wat aandacht voor woordenschat en voor de pro daarin vooral ontbreekt is uitleg over manieren blemen die allochtone leerlingen daarmee 2003 3 moer 96 kunnen hebben dat is terecht het is ook heel leraar die niet portaal is opgeleid heeft die goed dat er in een boek als dit veel aandacht is kennis echter niet want er staat vrijwel niets voor meertaligheid maar het leren van neder over in veelzeggend is dat de termen dialect en lands als tweede taal

wordt in portaal wel erg standaardnederlands ontbreken in het register problematisch voorgesteld je komt er zinnen in achterin het boek en doen de auteurs al een tegen als anderstalige leerlingen hebben de poging om er iets over te vertellen dan gaat het enorme moeilijkheid dat ze ervaringen kwijt meteen mis op pagina 26 lezen we zo bleek moeten in een voor hen vreemde taal pag 56 dat een tekst uitgesproken met een regionaal we vragen ons af of dat niet averechts gaat accent lager werd gewaardeerd dan dezelfde werken krijgen de studenten zo niet een te tekst uitgesproken in standaardnederlands negatief beeld van de mogelijkheden om ne weten de auteurs niet dat nederlands met een derlands te leren het zou goed geweest zijn om regionaal accent bijvoorbeeld een zachte g ook wat duidelijker verband te leggen met van huis standaardnederlands is een regionaal accent is uit nederlandstalige leerlingen voor een deel geen dialect weer mis gaat het in opdracht 56 hebben die immers dezelfde problemen bij op pagina 97 praat over dialecten accenten aan voorbeeld met het leren van begrippen bij de de hand van een onderzoekje je laat drie zaakvakken of bij het lezen van een tekst waarin mensen een verhaal voorlezen in hun eigen niet gangbare woorden voorkomen de eerste dialect een van de drie mensen leest hetzelfde twee hoofdstukken van het deel meertaligheid verhaal ook voor in het nederlands je maakt bevatten goede informatie het is jammer dat de een lijstje met eigenschappen van mensen latere hoofdstukken verzanden in veel omhaal betrouwbaar onbetrouwbaar aardig onaar van woorden waarin de essentie niet steeds dui dig slim dom vrolijk serieus enzovoort en je delijk naar voren komt bijvoorbeeld in het vraagt de kinderen de sprekers te beoordelen hoofdstuk over nieuwkomers twee pagina s lang met behulp van het lijstje tja een dialect is gaat het over verschillende opvangmodellen natuurlijk ook nederlands tenminste als het een voor nieuwkomers en de voor en nadelen nederlands dialect is hoe is deze opdracht be daarvan par 16 3 aan het eind van die para doeld moeten het drie sprekers zijn van ver graaf krijg je de indruk dat geïntegreerde op schillende dialecten het zal niet meevallen om vang in een reguliere klas wellicht beter is voor die in de regio van je school te vinden een kind van ongeletterde ouders afgezien voorlezen in je eigen dialect is bovendien heus ervan dat je ook kunt verdedigen dat juist zo n niet makkelijk want dialectsprekers hebben kind in de eerste periode waarschijnlijk beter af leren lezen in het standaardnederlands en dialect is in een centrale opvangklas waar het onderwijs wordt doorgaans alleen gesproken en wat is het echt op hem is afgestemd is het al of niet gelet doel van de opdracht moet er uitkomen wie er terd zijn van de ouders doorgaans niet het type positiever of negatiever door de kinderen beoor overweging waardoor de keuze voor centrale of deeld wordt de spreker van het dialect van de geïntegreerde opvang tot stand komt geen eigen regio de spreker van een ander dialect woord staat er echter over de praktisch orga degene die standaardnederlands voorleest of nisatorische vervoer van kinderen en financiële gewoon de leukste man of vrouw en is serieus telling van leerlingen redenen die daarbij een dan negatief en vrolijk positief het lijkt er toch rol spelen ook geen woord staat er over de sterk op dat de auteurs niet genoeg hebben leerstof in de eerste opvang terwijl er wel een nagedacht over deze opdracht of dat ze gewoon para graaf is over leerstof in de vervolgovang weinig verstand hebben van dialect

taalverschil geletterdheid de beginnende leraar zo lezen we op pagina 17 het li-
jvige tweede deel van portaal bestaat uit heeft ook kennis van taalverschillen en vi-
er hoofdstukken die gewijd zijn aan gelet taalovereenkomsten tussen het neder-
lands en terdheid in het eerste hoofdstuk van dat deel nederlandse dialecten en
nederlands en andere wordt ook nog iets over het schrift uit de talen die in ons
land gesproken worden en doeken gedaan in het laatste iets over taal waarmee
kinderen in aanraking komen de beschouwing en grammatica maar die twe e 2003
3 moer 97 hoofdstukken zijn ongetwijfeld omwille van de brengen het wordt jam-
mer genoeg niet volledigheid aan het boek toegevoegd want uit onthuld helaas zi-
jn dit geen eenmalige missers de inhoud ervan blijkt zonneklaar dat leraren verre
van dat leraren dienen opvallende zaken over die onderwerpen eigenlijk niets ho-
even in liet leerlingdossier te noteren pag 136 maar weten het gaat de auteurs om
de didactiek van krijgen geen criterium voor wat opvallend is de beginnende en de
gevorderde geletterdheid kinderen die verder zijn dan de lessen stimuleer en dat
is dan ook wat in de twee midden je nog meer pag 160 hoe je moet preventief
hoofdstukken van dit deel van portaal uitvoerig werken pag 175 je hebt natuurlijk
altijd aan de orde komt leren lezen en leren schrij gedichten paraat om even voor
te lezen pag ven hoe doet een leerling dat hoe doet een 191 en je houdt bij hoe
alles verloopt pag leraar dat en hoe zorg je er om te beginnen 208 wie niet beter
weet concludeert op grond voor dat kinderen er belangstelling voor krijgen van
deze systematische vrijblijvendheid al gauw dat laatste vragen ook de auteurs zich
af zij dat doelgericht taaldidactisch handelen er eigen beantwoorden hun vraag
door in twaalf punten lijk niet zoveel toe doet een illusie die nog eens op te som-
men wat een leraar doet die kinderen versterkt wordt door opdrachten zoals die
op uitdaagt om te gaan lezen en schrijven pag pagina 131 die luidt zoek zoveel mo-
gelijk 1 30 zo n leraar zorgt onder sneer voor thema s prenten boeken bij elkaar
leg deze boeken aan die uitnodigen tot lezen en schrijven zoals de kinderen voor
in de kring of individueel postkantoor bloemenwinkel supermarkt voer een ge-
sprekje over de boekjes laat de schoenenwinkel het ziekenhuis hij zorgt ook kin-
deren ze bekijken en eventueel navertellen voor uitdagende en aantrekkelijke lees
en juffen en leerlingen zijn ongetwijfeld een aan schrijfmateriaal in de lees en
schrijfhoek zienlijk poosje vreselijk leuk niet elkaar bezig bovendien brengt hij
lezen en schrijven met maar wat het doel van zo n activiteit nu toch in regelmaat
in de kleine groep onder de aan s hemelsnaam is dacht op een vanzelfsprekende
manier merk treurig is ook wat de auteurs te berde brengen waardig genoeg blijft
niet alleen onvermeld over formuleren het is de laatste stap in het waarom zo n ler-
aar dat doet en niet bijvoor schrijfproces beweren zij bijvoorbeeld op beeld iets an-
ders ook blijft onvermeld hoe zo n pagina 210 een stap die hoort bij het verzorgen
leraar dat doet dat de rationale achter het van de tekst dat is een misvatting leren
didactische handelen niet ter sprake komt is formuleren behelst het leren kiezen
van natuurlijk betreurenswaardig maar ligt gezien woorden en het leren bouwen
van zinnen wie het nadrukkelijk praktische uitgangspunt van leert om zorgvuldig
te formuleren leert portaal nog wel in de lijn der verwachtingen nadenken over
wat hij wil zeggen en hoe maar voor het uitblijven van antwoorden op bepaald niet
iets om uit te stellen tot de hele praktische vragen is geen excuus denkbaar wat

boel al op papier staat van zomaar kijken naar in het thema schoenenwinkel nodigt nu formuleringen zoals op pagina 2 t gesugge eigenlijk precies uit tot schrijven de auteurs reerd wordt leren leerlingen natuurlijk weinig houden het helaas voor zich zorgen voor een en dat formuleringen aangepast kunnen wor thema hoe gaat dat in zijn werk het wordt den geloven we graag maar hoe je kunt niet toegelicht en wat zijn uitdagende en leerlingen vragen de zinnen korter te maken aantrekkelijke lees en schrijfmaterialen zijn pag 211 en daarvan leren ze formuleren dat de tamelijk vanzelfsprekende spullen in de minstens zo kwalijk als de verregaande vrij twee lijstjes van zes waarin drie maal de blijvendheid is de oppervlakkigheid die hier en computer is opgenomen op pagina 122 of daar trouwens verdacht veel wegheeft van vallen die onder enzovoorts punt zeven op elk doodgewone onwetendheid een en ander lijstje of zijn het de stompzinnige pictover manifesteert zich in het onheus gebruik van halen die breed uitgemeten worden op de gangbare vaktermen in de paragrafen over pagina s 150 151 en 159 maar waar geen boei aanvankelijk lezen worden een en meer end verhaal in te ontdekken valt wat verstaan lettergrepige woorden bijvoorbeeld stelselmatig de auteurs onder een vanzelfsprekende manier enkelvoudig en meervoudig genoemd specifiek om lezen en schrijven onder de aandacht te taalkundige kennisgebreken openbaren zic h 2003 3 moer 98 verder onder meer in het advies aan studenten helaas dat de auteurs alsmaar blijven steken in om na te gaan of de leerlingen in volledige oppervlakkigheden in stappenschema s in mo zinnen spreken pag 178 in de uitleg van de dellessen in tips en vermaningen en daarmee zogenaamde functiewoorden want volgens de naar eigen zeggen de studenten uiteindelijk auteurs geven deze woorden vaak de relatie voldoende toegerust achten om zelfactiviteiten tussen de zinnen aan en vormen ze als zodanig te ontplooiën hier wreekt zich de vakinhoud een signaal voor de lezer om de tekst te begrijp delijke zwakte en de louter praktische invalspen pag 199 en in de waarschuwing dat je hoek van portaal met spelling wettelijk gezien niet creatief mag omgaan pag 212 was het maar niet nee portaal is geen goed boek misschien is het serieus bedoeld dan kon je er nog om lachen zelfs wel een slecht boek het bewijst de oplei toegegeven de auteurs maken het zich niet dingen geen goede dienst en wie al opgeleid is gemakkelijk want zij willen leren lezen en leren en het boek uit vakmatige interesse raadpleegt is schrijven pertinent in samenhang behandelen er evenmin mee geholpen het is oneven geen sinecure en alleen al daarom prijzens wichtig oppervlakkig en slordig werk waardig loffelijk is eveneens de poging op de pagina s 138 en 139 om uit het schrijfwerk van een vierdegroeper af te leiden wat een specifieke leerling kennelijk al wel en nog niet kan en weet des te teleurstellender is het dan ook q mr g t x vx3t de nieuwe brochure aps talen 2003 2004 met trainingen studiedagen en conferentie s speciaal voor docenten nederlands frans Duits en engels gratis brochure bestellen bel 030 28 56 785 e mail talen aps nl website aps nl tale n 2003 3 moer 99